

ЦИТАТНЕ МОВЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ НОВИН ЗМІ

У статті досліджується особливість медіа текстів, зокрема текстів новин в якості базових текстів масової комунікації (на матеріалі новин “якісних” англомовних ЗМІ). Також описуються різні види цитатного мовлення, проводиться аналіз цитування в ЗМІ. У наведеній роботі демонструється ефективність цитати як невід’ємного і вагомого компонента публіцистичного стилю.

Значення текстів новин у загальному потоці масової інформації є вагомим. Маючи в собі всі ознаки базового тексту, новини фактично формують зміст і структуру сучасного інформаційного простору. Щоденно в світі відбуваються сотні різних подій, але тільки частина з них висвітлюється ЗМІ. У друковані і електронні медіа потрапляють лише ті повідомлення, які володіють “цінністю новин”, яка визначається цілим рядом факторів, таких як новизна, актуальність, просторова і психологічна близькість до отримувача інформації, значимість і можливі наслідки для масової аудиторії, фактор людського зацікавлення.

Актуальність вивчення даного питання полягає в недостатньому описі формальних ознак і функцій цитати в текстах ЗМІ. Часто дослідники обмежуються прецедентними текстами, а цитати слугують лише фоновим знанням, а не предметом дослідження. Питання медіа текстів вивчаються такими науковцями як Джозеф Доменік, Мартін Монтгомері, Брендан Хеннесі, Христо Кафтанджієв.

Ця стаття має на меті виявити специфічні особливості форм та функціонального навантаження цитатного мовлення в англомовних друкованих медіа текстах.

Можна виокремити декілька видів цитатного мовлення, залежно від того, в якій формі воно з’являється на сторінках періодики. Перш за все, слід вказати на повне цитування, яке являє собою точну (дослівну) передачу цитати з графічним позначенням і посиланням на джерело (автора) вираження завершеної думки. Воно може бути: а) безперервним (без коментуючих вставок) і б) перервним (з вставками) [5, с. 120].

В інформаційних медіа текстах у більшості випадків зустрічається безперервне цитування, яке може плавно переходити в перервне, це досягається за допомогою дієслова-зв’язки, що відокремлює частини цитати.

“I made some bad decisions that I’ve actually written about,” he told New Hampshire high school students last November. “There were times when I, you know, got into drinking, experimented with drugs. There was a whole stretch of time where I didn’t really apply myself a lot.” [WP, Oct., 2008].

Оскільки інформаційні медіа тексти мають на меті повідомлення новини, фактор впливу на масову аудиторію є обмеженим у підборі цитат. Коментар події читач отримує в спеціальній рубриці. Щодо статей аналітичного характеру, то тут, як правило, зустрічається перервне цитування, коли присутній авторський коментар, що окреслюється не досить коректною чи продуманою, точно відтвореною заявою того чи іншого лідера. Цитата тут звернена проти самого політика (відомої) публічної фігури, для її негативної характеристики, компрометації в очах цільової аудиторії.

Коментування цитати авторським текстом надає можливість прослідкувати зміну точок зору в тексті статті. Оцінка журналіста може виражатись імпліцитно (переважно позитивна оцінка) та експліцитно (негативна оцінка) за допомогою контексту. Часто такий прийом авторських коментарів може використовуватись у ЗМІ як риторичний. Тут журналіст застосовує повне цитування. Розбиваючи фразу лідера різким коментарем на дві частини, тим самим досягаючи перервного цитування, автор статті має можливість сформулювати таким чином негативне ставлення читачів до політики. Риторика коментарів полягає не тільки в тому, що журналіст використовує оригінальну фразу-речення із вказівкою місця і часу події, але і своє власне сприйняття того, про що мовиться в цитаті. Отже коментар розширюється за рахунок вказівки журналістом на мовний стиль політичного лідера. Журналісти часто опускають другорядну інформацію, не згадуючи автора цитати, що використовується, а також назву джерела інформації, бо фрагмент цитування є загальновідомим висловом, а розмір статті не дозволяє включити в себе значні фрагменти прямої мови. Саме тому на сторінках преси можна зустріти повне цитування, яке доповнюється **непрямим (опосередкованим)**. Опосередковане цитування – це переказ “чужої промови” своїми словами, використання непрямої мови. Текст статті з великою кількістю цитат “розводиться” непрямою мовою або авторським переказом слів лідера.

A prominent surrogate for John McCain on Thursday raised Barack Obama's admitted cocaine use as a teenager. "He ought to admit it, you know. I've got to be honest with you. I was a guy of the street. I was way to the left. I used cocaine", McCain stated. [The Observer, Oct., 2008].

Якщо цитата не має особливої цінності і важливості для читачів у плані розуміння загальної інформації та існує лише як фон для описування події, яка відбувається, журналіст легко може замінити її на повністю непряме цитування.

Muslim prison gangs are trying to force other inmates to sign up to Islamic radicalism. Extremists at high security in Cambridgeshire were pushing a "strict and extreme" interpretation of Islamic practice. Earlier this week an EU-commissioned report warned urgent action was required to stop brainwashing by jailed extremists. (cnn.com. 10.10.2008).

Непряме цитування може бути алюзійним, коли ми маємо справу з "переробленим добре відомим текстом, в якому легко продивляється першоджерело" [9, с. 516]. **Алюзійне цитування**, яке має форму видозміненої автором статті промови певного лідера, часто зустрічається на сторінках місцевої преси різних країн. Цитата-алюзія, певний натяк на оригінальний текст, може застосовуватись лише в тому випадку, якщо є повна впевненість в тому, що її розпізнають. Тільки тоді смисл того, що скаже журналіст, а найчастіше це є негативна оцінка промови лідера, створюватиме бажаний ефект.

Алюзійне цитування широко використовується, якщо оригінальне висловлювання має "знижений" характер, за комічності ситуації в цілому або неузгодженості слів і дій політика:

Suddenly the gray-suited bureaucrat wore tough-guy garb, displaying the iron hand that Russians craved. When Putin coarsely proclaimed that his army would "wipe the terrorists out wherever we find them, even if they are sitting on the toilet," Russians loved it, and his popularity shot up to 60 % (The Spy who came in from the Crowd). [Time, March, 2000].

Як видно з наведеного прикладу, місцева преса легко переграє по-своєму необережне висловлювання політика, при цьому не відтворює його повністю. Зарубіжні медіа тексти могли включити в статтю тільки саму репліку, а не цитату-алюзію, мовна гра була неможливою через проблему адекватного перекладу фрази. Так, на сторінках англомовної преси знаходимо лише цитату з іронічним коментарем журналіста. Непряме цитування може бути також прихованим. У такому випадку має місце "відсутність посилання на автора і формальних маркерів, розходження синтагматики і лексичного наповнення". Непряме цитування слід відрізняти від фрагментарного, тобто використання певної частини цитати. Фрагментарне цитування являє собою певні "цитатні вливання" в основний текст. Цитування може отримати логічну завершеність за рахунок найближчого контексту. Фрагментарне цитування може включати в текст окремі елементи оригінального висловлювання.

Prime Minister Gordon Brown said on Friday the global financial crisis required a global solution and urged other countries "to adopt Britain's actions to save the banking system" [uk.reuters.com., Oct., 2008].

Окремо варто зупинитись на **узагальненому цитуванні**, коли "узагальнюються одразу декілька думок, встановлюється їх основний напрямок і викладається тезами" [5, с. 121]. Узагальнене цитування являє собою безособову форму включення цитат у текст. На сторінках сьогоденної преси часто можна зустріти фрази в лапках, які відносяться до всіх в загальному і ні до кого конкретно. Це певні загальновідомі і часто вживані слова і вирази, які зустрічаються в повсякденному спілкуванні, які слугують шаблонами в ЗМІ.

Включення узагальнених цитат у друкований текст є широко розповсюдженим прийомом, який зустрічається практично в кожній статті, присвяченій політичній або економічній проблематиці. Це підсумкові думки аналітиків, офіційних представників чи спеціалістів у певних областях знань.

For all the nice noises, the much-touted "strategic partnership" between Washington and Moscow has suffered serious damage [Newsweek, June, 2003].

Отже, звертаючись до сучасних медіа текстів, варто відзначити, що "сферою суспільної діяльності, яка обслуговується газетно-публіцистичним стилем, є сфера політико-ідеологічних суспільних відносин. Взаємодія адресанта і адресата в цій сфері відрізняється від решти і обумовлюється спрямованістю на вплив і переконання" [10, с. 171]. Мова цитат зустрічається доволі часто, оскільки кар'єра політичного діяча пов'язана з щоденними виступами перед великою аудиторією. Ці виступи, в свою чергу, включають у себе як зустрічі на вищому рівні, саміти, наради, зустрічі в ділових колах різних країн, так і коментарі певного слововживання за певних обставин (на зустрічах з журналістами, інтерв'ю і т.д.). З цілого ряду виступів і публікацій журналісти відбирають групу цитат, які в подальшому переходять з одного медіа тексту в інший і активно застосовуються, поступово переходячи в розряд шаблонів.

Таким чином, медіа тексти, які мають у собі певний набір тих чи інших цитат, спрямовуються на повідомлення якогось факту (події), на вираження ставлення до цього повідомлення, на навію-

вання цього відношення адресату інформації, адже журналіст розраховує на те, що цитата буде сприйматися в якості вагомому аргументу, який би скріплював тезу. “Цілком природно, що все це станеться лише в тому випадку, якщо автор цитат є авторитетом для того, на кого спрямований акт аргументації, у результаті чого він веде діалог з певною “вищою інстанцією” [1, с. 70].

Література

1. Гусев С.С. Цитирование как способ аргументации // Речевое общение и аргументация. Вып. 1. – СПб., 1993.
2. Добросклонская Т.Г. Вопросы изучения медиа текстов. Опыт исследования современной английской медиа речи. – М.: УРСС, 2005.
3. Добросклонская Т.Г. Теория и методы медиа-лингвистики. Автореф. дисс... д-ра филол. наук. – М., 2000.
4. Подходы к определению интертекстуальности и интертекста. Скрытая цитата как форма межтекстовых связей // Реализация лексико-семантической системы французского языка в речевой деятельности. – Вып. 361. – М., 1990.
5. Зайцева С.Ю. Цитата как сигнал полемичности текста // Значение и смысл слова. МГУ. – М., 1987.
6. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. – М.: Эксмо-Пресс, 2002. – 832 с.
7. Коньков В.И. Прямая речь и цитата в тексте // Русская речь. – 1980. – № 4. – С. 25–28.
8. Минаева Л.В. “Своя чужая речь” или интертекстуальность речевой коммуникации // Вестник института иностранных языков СГПУ. – № 5. – Самара, 2004, С. 7–25.
9. Стилистика и литературное редактирование / Под ред. В.И. Максимова. – М.: Гардарики, 2004.
10. Чернышова Т.В. Узуально-стилевая характеристика языка современной газеты // Человек–Коммуникация–Текст. – Вып. 2. – Ч. 2 / Под ред. А.А. Чувакина. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 1998.

УДК 81:81'38:811.11

НІКОНОВА В.Г.
(Дніпропетровськ)

МОДЕЛЬ ТРАГІЧНОГО В ПОЕТИЦІ ШЕКСПІРА

У статті запропоновано модель трагічного, у якій найбільш очевидно виявляються загальні принципи реконструкції концептуальної картини світу трагедій Шекспіра, способи її структурування, шляхи передачі інформації через її складники, що уможливило осмислення індивідуально-авторського світобачення Шекспіра, відбитого у його трагедіях. Така модель має багатокомпонентну ієрархічну структуру, яка складається з п'яти модулів: фонового, жанрового, текстового, мовного і концептуального.

Моделювання як один із центральних методів теорії пізнання має давню історію. Ще в античній поетиці й риториці було запропоновано досить точні моделі соціальної взаємодії, структурні моделі текстів, які належали до поезії, драми, політики і права. Розроблена класичною риторикою концептуальна система залишалася неперевершеною до поширення структуралізму в лінгвістиці, поетиці й антропології на початку ХХ ст. Спроби створення лінгвістичних моделей з'являються у структурному напрямі мовознавства, наприклад, модель знака як конкретної мовленнєвої події у сукупності з життєвими обставинами, яку запропонував К. Бюлер, модель трансформаційного і дистрибутивного аналізу З. Харриса, дескриптивні моделі Ч. Хоккета, К. Пайка. Теорія комунікації застосовує спрощені схеми комунікативної ситуації, дискурсу, наприклад, модель комунікативного акта Р. Якобсона, модель комунікативної ситуації А. Греймаса, семіотичну модель Ю. Лотмана, макросинтагму комунікації Е. Атаяна, замкнену багатореляційну модель І. Сусова (характеристика зазначених моделей надається у [7, с. 121–144]). Експансія принципів і методик когнітології у сучасну теорію тексту і комунікації зумовила нові дослідницькі орієнтири, пов'язані з розробкою засад когнітивного моделювання дискурсу.

Метою статті є реконструкція концептуальної картини світу трагедій Шекспіра шляхом побудови моделі трагічного. Досягнення цієї мети зумовлює вирішення таких завдань: 1) розглянути ключові методологічні положення теорії моделювання, зокрема когнітивного моделювання дискурсу; 2) побудувати модель трагічного в поетиці Шекспіра і надати тлумачення кожного компонента цієї моделі.

Когнітивна теорія дискурсу, засновником якої вважається Т. ван Дейк, має на меті створення ментального прообразу всього інформаційного простору комунікативної ситуації, у тому числі тексту